

5. ESPETXERATUAK

I. Aurrekariak

Erakunde honentzat lehentasuneko arreta behar duten taldeen artean, kartzelatutako pertsonen osatzen dutenak berezitasun bat dauka: gainontzeko kasuetan, ematen diren bazterkeria edo desberdintasun egoeren arrazoiak gizarte, ekonomia edo ideologiakoak dira, eta arrazoi horiek euren eskubideak erabiltzea galarazten diete hiritar sektore batzuei. Eta Arartekoaren esku-hartzearen xedea haiek gainditzera bideratutako politika publikoak –edo, batzuetan, halakorik ez egotea– dira. Preso dauden pertsonekin, Arartekoak esku hartzen duen ahultasuna zigor-betearazpenaren eremuan agertzen diren inguruabarrek larriagotzen dute Izan ere, neurri handi batean, espetxean egoteak berak sortzen dituen aurreiritziak arindu nahi ditu gure esku-hartzeak.

Ondorio paradoxikoa da, kontuan hartzen bada askatasuna kentzeko zigorra, hain zuzen ere, birgizarteratzera bideratu behar dela. Konstituzioak horrela aldarrikatu arren, ordea, agerikoa da, gai honetan beste askotan baino areago, teoriaren eta praktikaren artean dagoen aldea. Alde horrek gure kartzelai funtsean delitua zigortu eta prebenitzeko emandako eginkizunak erakusten ditu, eta haren erroa, azken buruan, kontraesan gaindiezin batean dago: gure espetxe sistemak duen birgaitzeari buruzko erretorikaren eta preso bere familia, gizarte eta lan erreferentzietatik urruntzeak dakarren desgizarteratzearen artean dagoena; erreferentzia haien gabeziak gizarte bazterkeria, txirotasuna eta, ez kasualitatez, gure kartzelak betetzen dituen delinkuentzia mota sortzen den bereizkeria dakartza.

Kontraesan horren aurrean sortzen da Arartekoaren esku-hartzea: bere xede nagusien artean gizarte-egoera ahuleko taldeei erakundearen arreta bultzatzea duen erakundea izanda, ezin dio ezikusiarrena egin zigor-betearazpenak, haien bazterkeria arindu beharrean, kroniko bihurtzeari. Horrela, presoaren eskubideen defentsa desgizarteratze horren aurkako borroka bihurtzen da, eta honako ildo estrategikoek definitzen dute:

- Gure ustez, Arartekoaren lan bazterrezina da **politika kriminalari eta espetxe ereduari** buruzko hausnarketa gizarteari helaraztea, legearen interpretazioa gizatasuneko, gatazkak baketzeko, berdintasuneko, elkartasuneko, kaltea konpontzeko eta zigor legearen pisu gehiena jausten den biztanleriaren gizarte eta hezkuntza gabeziari erabateko erantzuna emateko irizpideetan oinarrituz.
- **Kartzelaz besteko tratamendu** aukerak dibertsifikatu **eta araubide irekiko bidea ahalik eta gehien zabaltu** behar da. Horretarako, elkarre sarearen lanaren alde egin dugu, gaur egun zigorra bestela betetzeko modu gehienak errazten dituen esparru gisa. Espetxe eta justizia administrazioaren aurrean haien lana ikusarazten saiatzen gara, eta hura zaildu lezaketen oztopoak edo errezeloak gainditzeko laguntzen ere bai.
- Arestiko puntuari lotuta, preso batek birgizarteratzeko aukerak izateko haren **lan eta kultura jardura** indartu behar da. Kartzelaren desgizarteratzeko ondorioa maila

bietako gabezia argiei dago zuzenean lotuta. Horregatik, haiek arintzen ahalegintzen gara, espetxeetan zein espetxetik irten ondoren lana bilatzen esku hartzen duten gizarte ekimeneko erakundeei lagunduz.

- Espetxeek **irekiagoak** izan behar dute, **lotura handiagoa izan behar dute gizarte osoarekin**. Seguruenik, azken urteetan euskal espetxeetan puntu horretan ikusi dira aurrerapenik handienak. Meritua, batez ere, gizarte zibilak bilbatutako elkartasun sare aberatsari aitortu behar zaio, baina hura ez zen posible izango espetxeetako zuzendaritzak haien alde agertu ez balira.
- **Parte hartze sistemak** garatu eta bultzatu behar dira. Zentzu horretan, erronka, oraindik ere, tratamendu taldeen eta elkarteen artean dagoeneko egiten diren bileren garrantzia indartzea da, lehenengoek informazioa hartze hutsetik harago joan ahal izateko, hausnarketa esparru bateratuak izan ahal izateko, eta horrela premia eta eskaera berriei aurre hartu ahal izateko.

II. Gure esku-hartzearen lege eta gizarte testuingurua

II.1. *Esku-hartzeak kasu jakinen aurrean*

Ez diogu garrantzitsua iritzi espetxean dauden pertsonengandik hartutako kexen estatistika atala sartzeari; izan ere, gehienak Estatuko gure kideari helarazi behar izan zaizkio, Eusko Jaurlaritzari transferitu ez zaizkion gaiak izanda, hala nola lekualdaketak, zehapenak, helmugak, gradu atzerapenak, espetxe onurak eta senideen bisitak ukatzea, eta beste autonomia erkidegoetako espetxeetako osasun egoerari lotutako arazoak. Hala ere, Arartekoaren irizpidea honakoa da: eskuduntza mugek erreklamazio bat formalki izapidetzen utzi zen ez, haren oinarria baiesten dugun guztietan gure esku dagoen laguntza guztia eman behar diogu hura agertzen duenari. Aurten ere horrela egin dugu, honako maila bietan burutu ditugun borondate oneko gestioen bitartez:

- Alde batetik, [Eusko Jaurlaritzako Justizia eta Herri-administrazio Sailaren](#) aurrean, Zigor-betearazpeneko zerbitzuen bitartez.
- Bestetik, zerkusia duten espetxeetako zuzendaritzen aurrean, eta Barne Ministerioaren mendeko [Espetxe Erakundeen Idazkaritza Nagusiaren](#) aurrean.

Zentzu horretan egindako esku-hartze guztiak –kexa aipagarrien atalean haien adibide bi jaso dira– lehen puntuan aipatu ildo estrategikoetatik abiatu dira, erreklamaziogilea kondentzako delitua gorabehera. Horren barruan izaera terroristakoak sartzen dira; haiei dago-kienz, erakunde honek zigorrak Euskal Herriko edo gure autonomia erkidegotik gertuko kartzeletan betetzea eskatu du aurten, berriz ere. Era berean, publiko egin dugu zigorrak betetze hori, baimenak, baldintzapeko askatasuna, espetxe onuren zenbaketa edo gaitz larri edo sendaezinak dituztenak kartzelatik ateratzea bezalako gaitan, irizpide orokorren arabera arautzearen alde [dugun jarrera](#). Hori dena, legearen interpretazioa birgizarteratzeko irizpideetan oinarrituta, indartu egin da, gure iritziz, ETAK bere jarduera kriminala behin betiko amaitu duela iragarri zuen unetik.

Jarraian, arestian aipatu ildo estrategikoen harira, 2011ko berrikuntza nagusiak aztertuko ditugu. Azpiegiturei dagokienez, urteko gertakizun nagusia Arabako espetxe berria abiatzea izan da. 116 milioi euro baino gehiago balio izan du eta 1.800 lagun hartzeko lekua dauka. [2011ko irailaren 12ko aginduz](#) sortu zen, eta Langraizko presoak abenduan eraman ziren hara.

Antolakuntzako eta araudiko berrikuntzei dagokienez, funtsezko erreferentzia bi dira:

- Martxoaren 25eko 419/2011 Errege Dekretuaren bidez egindako [Espetxe Arautegiaren aldaketa](#)
- [Uztailean Eusko Jaurlaritzako Justizia eta Herri-administrazio Sailaren eta Espetxe Erakundearen Idazkaritza nagusiaren artean sinatutako hitzarmenak.](#)

II.2. Espetxe berriari dagokion zigor-betearazpen eredia

Espetxe politika azken urteetan, delituak ugaltzeari erantzun barik, gure kartzeletako biztanleria esponontzialki handiarazi duen politika kriminalaren testuinguruan baino ez da ulertzen. Horrela, Espainia kriminalitate tasarik txikiena duten Europako herrietako bat izanik (45 delitu 1000 biztanleko, Europako 69,1eko batez bestekoaren aurrean), biztanleko preso gehien duen herria da (160 preso 100.000 biztanleko, European batez beste 121 izanik). Paradoxa hori, funtsean, hiru eragilek azaltzen dute:

- Jendeak orokorrean uste duenaren kontra, gero eta gehiago erabiltzen da kartzela krimenari erantzuteko, eta hura betearazteko irizpideak gero eta hurbilago daude ordainketa eta prebentzio orokorretik birgizarteratzeko eta zigorrak leuntzeko oinarrietatik baino.
- Espetxe zigorra gero eta gogorragoa da, eta iraupena beste ordenamenduetan baino luzeagoa da; halaber, zigor horrekin zigortutako delitu figura berriak sortzen dira etengabe.
- Indarrean dagoen 1995eko Zigor Kodearekin, lanaren bidez zigorretik libratzeko aukera desagertu denez, Kodean xedatutako zigor nominala murriztu barik, eta hirugarren graduan kalifikatzeko eta baldintzapeko askatasuna lortzeko betekizun mugatzaileak ezarri direnez, askatasuna kentzeko zigorretara kondenatutako pertsona gehienek –%80 inguruk– osorik betetzen dituzte espetxe barruan.

Horren guztiaren ondorioz, azken hiru hamarkadetan laukoiztu egin da Espainiako espetheetako biztanleria, eta hazkunde horrek ez dauka batere proportziorik biztanleria osoak aldi berean izandako %22ko hazkundearekin. Azken hamar urteotan, eta espetxe administrazioak erregimen erdi askeetan betetzeko modalitateak bultzatzeko ahalegina egin badu ere, 45.000 preso inguru izatetik 2011ko azaroan 71.387 izatera igaro gara, txosten hau ixterakoan Barne Ministerioak argitaratutako azken estatistika hura izanik. Haietatik %20 baino gehiago behin-behineko espetxealdian zeuden.

Gure iritziz, Arabako espetxea eraikitzea eredu horren esparruan ulertu behar da; haren zerbitzura, Ministro Kontseiluak, 2005ean, 2006 eta 2012 artean 11 kartzela berri eraikitzeke plana onartu zuen, 1.647 milioi euroko plana, hain zuzen ere. Espetxe berria irekitzeari buruz egin dezakegun balorazioa urtez urte erakunde honek adierazi duen jarrerari lotu behar diogu: herritarrek eta erakundeek barneratu behar dituzte kartzelak sortzen dituen kalteez, haren giza eta gizarte kostuaz eta, ondorioz, bestelako zigor erantzunak abiarazi beharraz, norberaren erantzukizuna eta birgizarteratzea errazteko, hori dena, delituen biktimen interesak eta eskubideak ahaztu barik.

II.3. Euskal Autonomia Erkidegoak espetxeei buruzko eskuduntzak bere egitea

II.3.1. Irizpide orokorrak

Erakunde honen ibilbide osoan, etengabe errepikatu dugu espetxeei buruzko eskuduntzak oraindik transferitu gabe egoteak, gure ustez komeni litzatekeen bezala, ez duela galarazi behar euskal administrazioek, euren eskumenen esparruan, kudeatzen dituzten zerbitzuen sare normalizatua presoei hedatzeko ahal duten guztia egitea. Horregatik, ondo deritzogu Justizia eta Herri-administrazio Sailak gaiari buruzko eskumen esparrua, osatzen duen arlo bakoitzeko lan zehatzaren bitartez, ahalik eta gehien bultzatzeko erakutsi duen interesari.

2011n Sail horrek Barne Ministerioarekin horretarako sinatu zituen lankidetzak hitzarmenei dagokienez, gure ustez, gure azken txostenetan, gai horretako eskumenak pixkanaka hartzea, Estatu mailako politika kriminalaren esparruan ere, presoen eskubideak benetan hobetu ahal duen eredu propio bihurtu dadin bultzatu ditugun irizpideekin alderatu behar dira haiek. Hobekuntza ez dagokio bakarrik euskal erakundeak eta haiek mugiarazi ditzaketen baliabide publikoak hurbilago egoteari; aitzitik, eskumenen transferentzia, zelan burutzen den, gure gizarte sarearen ahalmen osoa birgizarteratzearen alde baliatzeko aukera ere bada; zentzu horretan, Arartekoak urtez urte baloratu ditu haren gaitasunak eta engaiamendua Legebiltzarraren aurrean.

Aipatu irizpideak honela laburbil daitezke: eskumenen transferentziak gaitasuna eman behar dio EAERI eremu handi bitan erabakiak hartzeko; izan ere, gure ustez, eremu horiek gai honetan politika koherentea autonomiaz garatzeko aukerak baldintzatzen ditu. Honakoak dira:

- Alde batetik, sailkapenei, helmugei eta espetxeen barne araubideari dagokiena. Laguntza zerbitzua ez bada ere, esperientziak erakusten duenez, haren eragina erabakigarria da presoak zigorra bete bitartean duen ibilbidean, baita birgizarteratzeko eta laneratzeko prozesuan laguntza eraginkorra jasotzeko posibilitateetan ere.
- Bestetik, prozesuak arrakasta izateko ezinbesteko laguntza eman behar duten hiru alderdiren arteko lankidetzak esparruari dagokiona: gizarte zibiletik harekin lan egiten duten ekimenak, espetxeetako gizarte zerbitzuak eta [Eusko Jaurlaritzaren zigor-betearazpenari eta birgizarteratzeari laguntzeko zerbitzuak](#).

II.3.2. Aurrerapenak eta egitekoak

Puntu bi horietatik lehenengoari dagokionez, aipatu hitzarmenek ez dute aintzat hartu gure herri-botereen protagonismoa handitzea. Horrek haien esku-hartze osoaren eraginkortasuna baldintzatzen duen heinean, eskumenak pixkanaka hartzearen baitan, ahalik eta lasterren, zentzu horretako aurrerapenak ere sartu beharra azpimarratu behar dugu.

Bigarren puntuari dagokionez, aldiz, aurrerapenak gertatu dira; izan ere, sinatutako hitzarmenetako batek birgizarteratzeari lotutako gizarte erakunde laguntzaileek betetako eginkizuna indartzen du, eta gainera sail berezi bat gorde da aurrekontuetan horretarako. Horretaz egiten dugun balorazio ona, ordea, ezin zaio zabaldu Atxilotuari Gizarte Laguntza eta Orientabidea emateko (AGLOZ) eta Birgizarteratzeko (ZBLZ) zerbitzuei emandako eginkizunari: Barne Ministerioarekin sinatutako hitzarmenen testuinguruan, Justizia eta Herri-administrazio Sailak ulertu du zerbitzu horiek burutzen ari ziren lanak euren eskumenak gainditzen zituela eta, beraz, hura murriztea erabaki du. Erakunde hau ez dator bat erabaki horrekin; izan ere, gure gomendioa, hain zuzen ere, hura zabaltzea zen, jarraian laburbilduko ditugun arrazoiengatik.

II.3.3. Justizia Administrazioari Laguntzeko Zerbitzuen eginkizuna

Urte urte errepikatzen dugu zerbitzu horiek justizia administrazioaren erabiltzaile eta langileentzako erreferentzia sendoa baino gehiago direla: delituaren aurrean, hura egiten duenaren desgizarteratzea areagotu beharrean, euskal administrazioak haren birgizarteratzea errazten duten moduen sustapenean gero eta gehiago inplikatzeko aukera ere badira. Abiapuntua legeak justizia erakundeei zentzu horretan ematen dien eginkizun garrantzitsua da, zigor-betearazpenaren esparruan ez ezik, inguruabarren –toxikomaniak, gaixotasun mentalak, etab.– balorazioan ere bai, egokia denean, egozgarritasuna murriztu eta, horren ondorioz, segurtasun neurri egokiak erabakitzeko. Eginkizun hori betetzeko hartzen dituzten erabakietan, halabeharrez, erabakigarria da interno baten ibilbideari edo iragapenari buruz duten informazioa. Informazio hori eguneratua, diziplina artekoa eta osoa izateko baliabideak eta erakundeen estaldura dauden neurrian, errazagoa izango da epaileek, pertsona batek egindako delituaren ondorioak agertzerakoan, hark izan dezakeen arazoa osorik aintzat hartzea; horrek derrigorrez ekarri behar du ezarriko zaizkion zigorren edo neurrien birgaitzeko eraginkortasun handiagoa.

Horrexegatik, eta zerbitzu horiek lan hori burutzen duten modua zuzenean egiaztatu dugulako, transferentzien testuinguruan, Eusko Jaurlaritzaren eta Justizia Ministerioaren artean 1994ko apirilean haren jarduketa arautzeko sinatu zen hitzarmenak ematen dizkion eginkizunei balioa ematearen alde egin dugu beti. Azken urtean, lau arlotan egiaztatu ahal izan ditugu eginkizun horiek gauzatu diren lanak:

- **Justizia erakundeei dagokienez:**

AGLOZek eta ZBLZk epaitutako pertsonaren familia, gizarte, lan eta osasun egoeraren eta egoera pertsonalaren berri eman die epaitegi eta auzitegiei, bai epaiketaren zain haren

egoerari buruz har daitezkeen erabakiei begira, bai zigorrak betearazteari eta segurtasun neurriei dagokienez. Askatasuna kendu gabeko zigorra aplikatzeko proposamenak aurkeztu dituzte, pertsona bakoitzaren zigor eta espetxe egoera osoa bilduz. Puntu horri dagokionez, behin-behineko espetxean dauden pertsonak kartzelatik ateratzeko gizarte baliabideen eta berrerortzea prebenitzen laguntzeko eta behin-behineko askatasuneko gizarteratze planak hasi ahal izateko kontrol neurrien berri eman diete epaitegiei. Izapidetze fasean gizarte txostenak egin dituzte, behin-behineko kartzelaratzea ebatzeari edo hari eusteari buruzko erabakiak hartzeari begira, eta etenduretan eta segurtasun neurrietan justizia erakunde eskudunak ezarritako betekizunen betetzearen jarraipenean. Azkenik, berariaz lagundu diote erakunde honi EAE barruan eta kanpoan kausak eta prozedurak bilatzen, eta zigor aurrekari-ri deuseztapena izapidetzen.

- **Auzipetuei dagokienez:**

Ziegetan, espetxean edo laguntza zerbitzuen bulegoetan abegiari buruzko motibatze elkarrizketaren ondoren, jarduketa batez ere plan pertsonalak egitera eta, dagokionean, birgizarteratze prozesuan pertsonari laguntza ematen dioten gizarte zibileko erakundeekin koordinatzen zuzendu da. Zentzu horretan, garrantzi handia dauka, prozesuan dagoen pertsonari laguntza emateko, familiei laguntza eta informazioa emateko lanak. Bisita asko espetxean gertatu dira, bertan hasi behar baitu esku-hartzeak, funtsezko kontuak, hala nola erantzukizunak hartzea eta delitua gertatzeko arrazoietan sakontzea, sartzeko abiapuntu.

- **Baliabide sozisanitarioei dagokienez:**

Interesatuaren berariazko baimena izanda, koordinazio iraunkorra izan dute pertsonak harremana duten tratamendu programekin eta zerbitzuekin, aldiaren aldiak behar den kasuetan, hilekoa, eta orokorrean. Halaber, eremu soziosanitarioaren eta judizialaren arteko bitartekaritza egiten da.

- **Abokatuei dagokienez:**

Bukatzeko, zerbitzu horiek lantzen ari diren kausen ardura duten abokatuarekin burutzen duten koordinazioaren garrantzia berretsi dugu. Ofizios eskatzen zaizkien kontuei behar den arreta ez emateagatik baino gehiago –aurten esku hartu dugun kasu guztietan, abokatuaren laguntza bikaina izan da–, auzi jakin baten emaitzatik harago, atxilotuek amaitzeke izan ohi dituzten kontuen kopurua eta sakabanaketa direla-eta, zaila izaten delako birgizarteratzeari begira eraginkortasunez esku hartzeko behar den ikuspegi osotik kasu bakoitzari heldu ahal izatea.

Justizia eta Herri-administrazio Sailak, ordea, ez die puntu honetan Arartekoaren gomendioei jarraitu. Aitzitik, zerbitzu horiei emandako baliabideak eta eginkizunak murriztu ditu, eta azaldu ditugun eginkizun guztiak burutzetik, 2012ko urtarrilaz geroztik, *"Askatasuna kendu gabeko zigorrak kudeatzeko eta justizia erakundeetara etendura betearazlearen eta askatasuna kentzeko zigorraren ordezkaren, eta haiek direla-eta zigortuei ezarritako tratamenduen eta*

jokabide arauen jarraipen eta kontrolean laguntzeko zerbitzua” izatera igaro dira. Horrela adierazi zuen Sailak, gure gomendioak aintzat hartzeko moduaren berri emateko egin genion eskaerari erantzunez, komunitatearen onerako lan zigorak eta zigor-betearazpenaren ordeko formak benetan betetzeko Espetxe Erakundeen Idazkaritza Nagusiarekin uztailean sinatu zituen hitzarmenen ondoren sortutako zereginak berrezartzeko testuinguruan.

Erabaki horrek, adierazi dugunez, ez dakar aurrerapenik euskal herri-botereek zigor-betearazpenean inplikazio gero eta handiagoa izateko Arartekoak egokiena deritzon noranzkoan. Horrela adierazi arren, ez dugu baztertzen, erakunde honek bultzatzen duen ereduarekin funtsean bat etorrira ere, Sailak, uneko faktore zehazgaitzak, batez ekonomikoak, ikusita, neurria egokitu nahi izana.

Edonola ere, erabakia oinarritzeko, zerbitzu horiek betetako eginkizunari buruz Sailaren erantzunak daukan balorazioa azpimarratu behar da: zalantzan jartzen du haien zereginetik onura argi eta ukigarria ateratzen denik zigor prozeduran sartutako pertsonarentzat; dioenez, epaileen, fiskalen, gizarte zerbitzuen, espetxe erakundeen eta abokatuen eskumenak inbaditu dituzte etengabe; eta aditzera ematen du, euren eginkizunak egiten zuten bezala burutzen jarraituz gero, zalantzan jarriko luketela arlo horietako guztietako profesionalen lan ona.

Arartekoaren ikuspuntutik ezinezkoa da adierazpen horrekin bat etortzea, ez gure eskarmentu zuzenaren arabera, ez horri buruz Euskal Herri osoan justizia eta gizarte langileengandik bildu ahal izan dugun iritziaren arabera; Sailaren balorazioarekin duten desadostasuna faktikoa izan ez ezik, kontzeptu eta arauaren interpretazio alderdietara ere zabaltzen da:

- Gure zigor eta espetxe sistemaren bezero gehienek duten ahultasuneko egoera dela-eta –deserrotzeak, txirotasunak, atzerritartasunak, gizarte bazterkeriak, toxikomaniak, gaixotasun mentalak, abokatu zuzendaritza bakarrik eta justiziarekin amaitzeke dituzten kontu guztietarako konfiantzarik ezak, e.a.ek eraginda–, herri-botereek gai honetan duten esku-hartzea, kasu askotan, zatikakoa, deskoordinatua eta, azken buruan, birgizarteratzeari dagokionez disfuntzionala da. Hori dela-eta, justiziako euskal operadoreek baloratu egin dute zerbitzu horiek alde kognitiboa, enpatikoa eta esperientziazkoa batzeko duten gaitasuna, pertsona baten arazoari osorik heltzerakoan, lehen unetik, delitua egitera eraman zuten eragileetan benetan eragiten duen birgizarteratze eta laneratzeko ibilbidea lantzeko moduan egoteko xedez.
- Salatutako arazoen egiturazko arazoak daukate, eta neurriren batean justizia administrazioaren profesionalen jarduteko aukerak gainditzen dituzte. Herri-botereek ZBLZ eta AGOLZ bezalako berariazko zerbitzuen bidez aurre egin nahi izateak ez du inondik inora zalantzan jartzen epaileen, fiskalen, abokatuen eta gizarte langileen profesionaltasuna; aitzitik, haien lana erraztu eta eraginkorrago bihurtzen duten sinergiak sortzen ditu.
- Eskumenei dagokionez, gogorarazi behar dugu guztiz onargarria dela epaileak espetxe administratibotik kanpoko iturrietara jotzea txostenak lortzeko, [Botere Judizialaren Lege Organikoko](#) 508. artikulua xedatzen duenaren ildo berean. Zentzu

berean arrazoitzen du Madrilgo Espetxe Zaintzaren 3. Epaitegiaren 2004ko urtarrilaren 14ko autoak. Eusko Legebiltzarrarentzako aurreko txostenean kopiatu genuen hura, gure iritziz, zerbitzu horiek aztertzen ari garen gaian jurisdikzio eginkizunari eman diezaioketen laguntzari ematen dion eginkizunak daukan interesagatik.

II.3.4. Arau aldaketak

2011n onartutako erreforma dela-eta, Espetxe Arautegiak izan dituen aldaketek honako alderdietan eragin dute batez ere:

- Segurtasun prozedurak arautu dira internoen balizko arrisku mailari egokitzeko, batez ere delitu jarduera erakunde baten esparruan burutu dutenei dagokienez. Horretarako, espetxeetan delitu jardueri jarraitzeko balizko saiakeren aurreko zaintza, kontrol eta esku-hartzeari buruzko antolakuntza arauak onartu dira.
- Beste helburu bat segimendu bereziko internoen fitxategiei (FIES) lege babesa ematea da. Zalantza barik, erreformaren alderik eztabaidagarriena da. Espetxean lan egiten duten gizarte ekimeneko zenbait erakundek hari deritzotena helarazi zituzten; hartan FIESen legezkatzea ikusi zuten, Auzitegi Gorenak, forma akatsetan oinarrituta, eta mamian sartu barik, "zuzenbide osoz deusez" jo zituenetik bi urtera.
- Hirugarrenik, Errege Dekretu horrekin Espetxe Lege Orokorreko 10. artikuluan araututako bizi erregimen itxiari heldu zaio. Nolabait, FIESen legezkatzea orekatzen da talde horrengan esku-hartze zuzen eta biziagoa eginez, berariazko programen eta programa espezializatuen bidez.
- Azkenik, Tratamendu Batzordeen eta Zuzendaritza Batzordeen osaketa aldatu da, Gizarteratze Zentroak sortu direnetik sortutako antolakuntza errealitate berrira egokitzeko.

Espetxe administrazioak isolamenduko preso kopurua murriztu eta haien bizi baldintzak arintzeko egindako ahalegina. Zentzu horretan, Erregimen Itxiko Internoekin Esku Hartzeko Programa aipatu behar da; sistema biguntzeko eta pertsona erregimen arruntan txertatzen aurrera egiteko ahalegin bat. Hala ere, 2011ko arau aldaketak FIESi lege babesa ematearen eta fitxategietan sartutako pertsonaren bizi erregimena mugatzearen alde egiten du. Haien xedea interno talde jakin batzuei buruzko informazio zabala izatea litzateke, haien loturak ezagutu eta "erregimen kudeaketa" egokia egin ahal izateko. Baina datu horiek (espetxekoak, gorabeherak, kanpoko komunikazioak...) lortzeak, nahi eta nahi ez, zenbait kontrol tresna eta praktika egotea eskatzen du, eta gutxienez gure kezka adierazi behar dugu, haiek direla-eta, pertsonen oinarritzko eskubideei eragin diezaioketen neurrian. Horrela jaso dute, esaterako [Espetxe pastoralaren](#) Justizia Arloak 2011n egindako Lege Proposameneak:

- Fitxategian sartzeak intimitatea, denbora eta tokia erabat ukatzen dien administrazio kontrolaren pean jartzen ditu pertsonak, gela aldaketa sistematikoa, miaketa eta araketa etengabeak, orduroko kontrolak edo 21 orduko inkomunikazioa bezalako praktikak erabilia.

- Lehen graduaren ondoren ikusi ohi diren gaitz mentalei buruz, erreklamaziogileek zaintza epaile baten honako hitzak helarazten zizkiguten: *“Horrela kiribil batean sartzen gara: txarto portatzen direnez, baldintza horietan ixten ditugu; baldintza horietan ixten baditugu, txarto amaituko dira.”*
- Egungo lege eraketan, iraupena mugagabea izanda, formalki tratamendurako, fitxategi horiek erregimen materialki zigortzailea ezkutatzan dute, eta hori bateraezina da pertsonaren duintasunarekin. Portaera batzuk zein gatazkatsuak ere diren, haien egileen giza eskubideak gutxieneko alienaezinak dira. Ikuspegi horretatik ezin da onartu egun indarrean dagoen lehen graduako eredia. Espetxe isolamenduaren baldintzak hain dira gogorak eta gizartekoitasunaren uko hain erabatekoa dira ezen isolamenduak azken neurria izan behar bailuke, ezinbestekoa den denborarik laburrenean, xede neurgarri jakin bati lotua eta gehienezko denbora muga gaindiezin baten mende. Horregatik, inkongruentzia da, zigor gisa, muga 42 egunekoa izatea, eta ustezko tratamendu arrazoiengatik (internoak sailkatzen den erregimena) mugarik ez egotea. Horrela, legeak bidea ematen du pertsona bat kondena osoan, zein 40 urte eta gehiagokoa izan baitaiteke, isolamenduan egotea.
- Kontrol tresna horiek guztiak formalki konstituzio eta espetxe legediaren araberrakoak izateko, orain arautegiak honakoa xedatzen du: *“FIES datuak administratiboak baino ez dira”*. Halaber, honako dei zehatza egiten da: *“FIESen sartzek ez du inolaz ere aurretik juzgatzen, tratamendurako eskubideari betorik jartzen, edo bestelako bizi erregimenik ekartzen”*. Egia, ordea, beste bat da: nahi eta nahi ez eragiten die sailkapenari, baimenei eta bizi erregimenari, araudiak kontrakoa xedatu arren.

III. Arloko jarduera-planean aurreikusitako beste jarduera batzuk

III.1. *Bilerak elkarteekin*

Hiru lurraldeetan bilerak egin ditugu presoen birgizarteratzean lan egiten duten gizarte ekimeneko erakundeekin eta abokatu elkargo bakoitzeko Espetxe Laguntzako Txandaren arduradun abokatuekin.

Urtero dauzkagun topaketa horien bitartez, burutzen ditugun jardueren berri elkarri emateko esparru egonkorra izan nahi dugu, urte osoan gure esku-hartzea eskatzen den kasu jakinei buruz daukagun harremanaz gain. Bestalde, adierazten dizkiguten kezkarako arrazoi esker, gure espetxeetako egoeraren bilakaera ezagutzen dugu lehen eskutik. Txosten honetan aipatutakoak ez ezik, aurtun honakoak azpimarratu behar dira:

- Atzeritarrak: espetxe administrazioak azkarrago eta arreta handiagoz jokatu behar du haiek erroldatzeko eta haien agiriak (pasaportea, bizileku edo lan baimena) berritzeko. Pertsona askok, espetxean egonda haiek egiterik ez daukatenez, oso mugatuta ikusten dituzte prestakuntza eta gizarteratze eta laneratze programetan sartzeko aukerak, arrazoi hori dela-eta.

- Osasun mentala: halako arazoak pairatzen dituzten pertsonekin lan egiten duten erakundeek salatzen dutenez, maiz ez dago diagnostikorik edo txarto eginda daude, eta horrek haiekin egin beharreko lana atzeratu edo zailtzen du. Gai honi buruz, aurtan **txosten berezi** bat argitaratuko dugu, erabateko erantzuna emateko behar diren ekimen ofizialak eta sozialak sustatu nahi duena.
- Ospitale publikoetako espetxe unitateak: haietan ingresatutako pertsonen bizi erregimenak ezi du izan behar pertsona horiek espetxean dauzkaten mugak baino gehiagorik eta, beraz, dagokion zentroaren zuzendaritzak ezarri behar ditu ordutegiak eta bisitei buruzko irizpideak. GKEek, ordea, salatu dute, praktikan, haien zaintzaz arduratzen den Ertzaintzaren patruilaren mendean dagoela, eta haren irizpideak, gehienetan mugatzaileagoak izateaz gain, txanda bakoitzeko ertzainen arabera aldatzen dira.
- Arabako espetxe berrirako garraioa: Funtzionamenduan hasi orduko, han lan egiten duten GKEen kexak jasotzen hasi ginen, horren kariatara. Agertzen ziren disfuntzioak eta aurreikuspenik ezaren adibidea izan daiteke Sestaoko 80 urteko andre bati gertatutakoa: hitzordua zeukan bere semea bisitatzeko, 2012ko urtarrilaren hasierako ostegun batean, 17:00etan. Haren egoera ekonomikoa gure espetxeren batean senideak dauzkaten pertsona gehienaren antzekoa zen, eta autobusaren mende zegoen Zaballako espetxe berrira iristeko. Bilboraino joan ondoren, Gasteizera autobusa hartu zuen, eta 14:00etan iritsi zen hara. Geralekuko informazio bulegoan esan zioten ez zegoela autobusik espetxe berrira, eta ez ziotela esan jarriko zenik. Ezin zuenez taxi bat ordaindu, azkenean Gasteizko Hiesaren aurkako Elkartearekin kontaktatu ahal izan zuen, eta haren boluntarioek euren autoz eramatea eskaini zioten. 16:40an iritsi zen zentrorra. Prestakuntzak egin ahal izateko bisitek ordu erdi lehenago bertaratu behar dutenez, funtzionarioak esan zion bere txanda pasatua zela, eta 19:00ak arte itxaron behar zuela. Alferrekoak izan ziren emakumeak eta boluntarioek haren bidaiari buruz eta, halako egoeran, hurrengo txandari itxarroteak sortuko zizkion arazoei buruz eman zizkieten azalpenak. Egoera ikusita, une hartan irteten zuen boluntario batek bere burua eskaini zuen bisita amaitu arte itxaron eta bere autoz Gasteiza eramateko, han Bilborako autobusa hartu ahal izateko. Horrela, 20:00etan jaistea lortu zuen, eta 23:00 baino beranduago iritsi zen bere herrira.

III.2. *Bilerak administrazioekin*

III.2.1. *Fiskaltza*

Fiskaltza Nagusiarekin eta Probintziako Buruzagitzekin bildu gara, arestian aipatu ditugun erakunde honen jarduketan berri emateko, eta praktikan zigorrak betetzeko modalitateak eta legedian xedatutako segurtasun neurriak aplikatzeko moduak egiaztatzeko eta haiei buruz hausnartzeko. Osasun mentalari espetxe eremuan emandako arretaren arazoak arreta berezia izan zuen.

III.2.2. Eusko Jaurlaritza

Justizia sailburuordearekin –besteak beste– zigor-betearazpenari buruz urte osoan daukagun harreman etengabea ez ezik, [Osasun eta Kontsumo Saileko](#) Droga-mendekotasunen Zuzendaritzak deitutako Justizia eta Espetxe Batzordean parte hartu dugu.

IV. Kexarik aipagarrienak

IV.1. *Genero indarkeriaren biktima bati bere erasotzailearen tratamenduaren eta espetxe onuren berri ematea*

Salatutako egoera

Emakume batek Arartekoagana jo zuen gertakari bati buruz zeukan kezka azaltzeko: haren bikotekide ohiak kondena betetzen zuen hura hiltzen saiatzeagatik, eta espetxe baimenak zeuzkan. Haren ustez, horrek bere biktima eskubideak urratzen zituen, bai zekarkion segurtasun ezagatik, bai erasoaren ondorioz ezarritako erantzukizun zibila ordaintzeko ahaleginik egin ez zuelako, espetxean lan ordaindua izan arren.

Arartekoaren esku-hartzea

Arartekoak ulertu zuen erreklamaziogileak eskubidea zeukala bere erasotzaileari emandako onurari buruzko informazio osoagoa izateko. Espetxe administrazioari eskatu arren, irteteko baimena zuen eguna baino ez zioten esan. Datu hori baino ez zuela, eta erantzukizun zibila betetzeke egonda, ez generitzen arraroa egoera, aldi berean. mehatxu eta biktima izaerarekiko begirune faltatzen jotzea.

Horren ondorioz, herritar horrek gertatzen ari zitzaionaren ezagutza izatea lortzea bilatu zuen gure lehen jarduketak. Eusko Jaurlaritzaren zigor-betearazpenari eta birgizarteratzeari laguntzeko zerbitzuen bitartez, horri buruzko datu garrantzitsu biren berri izan genuen: alde batetik, zigor eta espetxe araudiak horretarako daukan gutxieneko denbora igarotakoan eman zitzaiola baimena, berriazko tratamendu baten esparruan: internoak aprobezkatuz egin zituen ikastaroak eta terapiak, eta haien arduradunek, euren ebaluazioan, haren damua eta haren nortasunaren bilakaera ona ikusi zituzten. Testuinguru horretan, legeak bilakaera horri laguntzeko daukan tresna bat ziren baimenak. Hori bermatzeko, hasiera batean egun batekoa izango ziren, eta denbora guztian presoak erakunde espezializatu bateko [–Loiola Etxea–](#) langileek lagunduta egongo zen; bestetik, presoak hilabete bi eman zituen espetxean jasotzen zuen soldatetik 200na euro sartzen, erantzukizun zibila ordaintzen joateko.

Azken alderdi horri dagokionez, gestioak egin genituen epaia eman zuen auzitegiaren eta zigor-betearazpenen epaitegiaren aurrean, eta haien ondorioz, ordainketa aginduen kobrantza geldiarazita zegoen puntua aurkitu zen, eta berehala sartu ziren erreklamaziogilearen kontuan. Baina, biktimaren segurtasunari eta jabekuntzari dagokienez, askoz

garrantzitsuagoa iritzi genion bere erasotzaileari emandako baimenaren zentzuari, edukiari eta garapenari buruz eman genion informazioari esker burutu zen prozesuari. Puntu horretan, Loiola Etxeak emandako laguntzaren garrantzia azpimarratu behar dugu: pertsona horrekin jarraitutako lan ildoaren berri eman ondoren, erreklamaziogileari zuzenean azaltzeko egin genion proposamena onartu zuen. Eta profesionaltasunez eta xamurtasunez egin zuen; harekin harremanetan egon zen presoarekin baimenez ateratzen zirenean egingo zituzten mugimendu guztien berri emateko, eta haren esanetara jarri zen ahal zuten guztietan laguntzeko.

Emitza

Erreklamaziogileak arazoari emandako ikuspegi hori onartu eta eskertu zuen, gure eskarmentuaren arabera, begirunez eta hurbiltasunez tratatzen dituztenean biktimek erakutsi ohi dituzten adorez eta eskuzabaltasunez. Gure ustez, gertatutakoak erakusten du biktimarenganako arretak informazio objektibo eta osoa eta gizatasuna uztartu behar ditu, arazoei osotasunean helduz:

- Erasotzaileari begira, tratamendu lanaren jarraipena erraztu zuen, batez ere, honakoa barneratzeari dagokionez: eragindako kalteari zegokion erantzukizun ekonomikotik harago, biktimari ez zaio ordaintzen jasandako zigorraren bidez, kalte morala konponduz baizik, kasu honetan hori oso garrantzitsua baita.
- Biktimari begira, haren erasotzailearen espetxe baimenak kudeatzen zituen erakundearekin izandako harremanak balio izan zion hark jakinarazteko noraino zen gizon hura eragindako kaltearen jakitun, eta ez zela harentzako arriskua izango. Horrela, birgizarteratzeko lana, haren segurtasunarentzako mehatxu sentitzetik, hura konfiantza eta, azken batean, bere bizitzaren gaineko kontrola berreskuratzeko prozesuan protagonista sentitzeko aukera bihurtu zen.

IV.2. Espetxean dauden atzeritarrek ezkontzeko edo izatezko Bikoteen Erregistroan inskribatzeko behar diren agiriak lortzea

Salatutako egoera

Donostiako emakume batek, preso zegoen frantses nazionalitateko pertsona baten bikotea izanda, urte eta erdiz ahalegindu zen harekin izatezko Bikoteen Erregistroan alta ematen. Ez zuen lortzen, horretarako espetxean zegoen pertsonaren egoera zibilaren ziurtagiria eskatzen ziotelako, eta hori haren jatorrizko herriko erregistro zibilak eman behar zuen. Frantzia, ordea, agintariek ziotenez, pertsona hori zenbait urtez bere herritik kanpo bizitzeak ziurtagiria ematea galarazten zuen.

Arartekoaren esku-hartzea

Horri buruzko gestioei ekin genien Eusko Jaurlaritzako [Gizarte Gaietako sailburuaren](#) aurrean, hura aipatu zerbitzuaren kudeaketaren arduradun hierarkikoa izanda.

Azaldu genion pertsona horrek Frantziatik kanpo emandako denbora Espainian preso egondako berbera zela eta, beraz, eskatutako ziurtagiriaren bidez frogatu nahi zen datua –hots, bikotekide biak ezkongabeak izatea–, gure iritziz, agiri bi uztartuz froga zitekeela: alde batetik, espetxe agintarien ziurtagiria, tarte horretan ezkondu ez izanari dagokionez; bestetik, baietsi genuenez, Frantziako agintariek eman zezaketen *“extrait d’acte de naissance integral”* delakoa.

Emitza

Sailburuordea ados agertu zen, eta jarraibideak eman zituen inskribatzeko eskabidea onarrezaten eta, aurrerantzean, erregistroaren irizpideak azaldutako zentzuan zuzendu zituzten. Erreklamazio-gileak aipatu agiriak lortu zituenean, haiek aurkezteak bikotea Erregistroan inskribatzeko balio izan zuen.

V. Ondorioak

- Espetxe eskumenak oraindik Estatuarenak baino ez izan arren, haren kudeaketaren alderdi batzuen transferentzia prozesuak aurrera jarraitu du. Hezkuntza eta osasun arloetan hasita, aurtun Eusko Jaurlaritzako Justizia eta Herri-administrazio Sailaren eta Barne Ministerioaren artean sinatutako hitzarmen berrien bidez bultzatu da. **Gai honi buruzko eskuduntza esparrua ahal den guztia bultzatzera deitu nahi dugu Saila**, euskal administrazioek, euren eskumenen esparruan, kudeatzen dituzten zerbitzuen sare normalizatua presoei hedatzeko ahal duten guztia egitea lortzeko erakunde honek egin dituen gomendioen ildotik.
- Hitzarmen horiek alderdi onetako bat, **birgizarteratze gaietan diharduten gizarte erakunde laguntzaileek burutzen duten eginkizuna bultzatzea** izan da, horretarako aurrekontu-sail berezi bat bideratuz. Hala ere, haien kualifikazioa ahalik eta gehien baliatzeari begira, gomendatu behar dugu bultzada horrek zenbait irizpide aintzat hartzea. Izan ere, erakunde horiek, haiekin izan ditugun bilera guztietan, gizarteratze eta laneratze ibilbideak diseinatzen eta garatzen duten eskarmentuan oinarrituta, honako irizpideak azpimarratu dituzte:
  - o **Erakunde horiek** espetxe eremuko klasifikazioari eta tratamenduari buruzko erabakiak hartzen dituzten **espetxe erakundeekin hitz egitea**.
  - o Eskatzen duten erakundeei zentzu horretako **eginkizunak emateko prozesuan gardentasuna**.
  - o **Programaren diseinua eta jarraipena banakakoa izatea**; izan ere, zigor-betearazpenaren pean dauden pertsona guztiek ez daukate gizarte bazterkeria maila berberak eta ez dute laguntza maila bera hari aurre egitea funtsezkoa den arloetan.
  - o Ibilbide horretan pertsona bati emandako laguntzak, eraginkorra izateko, konfiantza izan behar du ematen zaion laguntza –lan aukerak, prestakuntza, terapia...– **espetxe testuinguru** batean gertatzen dela, eta hartan pertsonak jasaten dituen baldintzak ez direla askatasunean izango lituzkeen berberak. Horregatik, lanaren

eraginkortasuna, besteak beste, honako eragileek hartzen duten garrantziaren arabera izango da:

- **Esku-hartzea espetxean bertan hasi behar da**, askatasuna kendu zaien pertsonen eta presoek jotzen duten erakundeen arteko lotura sortzeko, hura izango baita abiapuntua funtsezko kontuak sartzeko, hala nola erantzukizunak hartzea eta delitua gertatzeko arrazoietan sakontzea. Halaber, migrazio egoeratik datozen arazoak (paperik gabe, lanik gabe) ere aintzat hartu behar dira.
  - **Presoak prozesuaren benetako protagonistak izateko**, berez onuragarri sentitu behar dute, hobetzeko aukera aske batetik, eta zigorra askatasun handiagoko baldintzetan bete ahal izatea gorabehera. Horren ondorioz, ibilbideak pertsonen prozesuko une egokian proposatu behar dira, alegia, laneko kontuetan laguntzeko alderdi pertsonalean oinarriek ondo jarrita egon behar dute. Bestela, laguntza orok oinarri behar dituen autonomia eta kongruentzia arriskuan jartzen dira.
- Arestiko guztia kaltetu barik, **oraindik ere beharrezkoa da espetxe eskumenak guztiz transferitzea**. Eta hori zati batean baino posible ez den bitartean, gure gomendioa berretsi behar dugu: prozesuak **klasifikazioari, helmugei eta espetxeetako barne erregimenari buruzko** erabaki eremuak jaso behar ditu, gai horiek beste guztiak benetako autonomiaz kudeatzeko gaitasuna baldintzatzen dituztelako. Orain arte administrazio zentralarekin sinatutako hitzarmenek, ordea, ez dute zentzu horretako aurrerapenik jaso, haren eragina erabakigarria izan arren presoak zigorra bete bitartean duen ibilbidean, baita gizarteratzeko eta laneratzeko prozesuan laguntza eraginkorra jasotzeko posibilitateetan ere.
  - Barne Ministerioarekin hitzarmenak sinatu direnetik **Atxilotuari Gizarte Laguntza eta Orientabidea emateko (AGLOZ) eta Birgizarteratzeko (ZBLZ) zerbitzuek** euren baliabide eta eginkizunetan jasan duten murrizketa ere Arartekoaren gomendioetatik aldentzen da. Zerbitzu horien lanak erraztu izan du, gure eskarmentuaren arabera, elkari eraginez, zigor eta espetxe sisteman sartzen diren pertsona asko dauden egoera eratzen duten inguruabar ugarietara osotasunean heltzea. Horrela, herri-botereak egoera hobean daude aipatu egoerak dauzkaten eskubide eta bermeetan eragiten duen modua ulertzeko. Baita, ulermen horren bidez, hari buruzko balizko esku-hartze eremuak identifikatzeko ere, epaiketa aurreko lanetik laneratze eta gizarteratzeko ibilbideen banakako jarraipeneraino. Ikuspegi hori Euskadirako nahi dugun zigor-betearazpen ereduaren funtsezko alderdia izanda, uste dugu gai horretan ere gero eta eskumen gehiago bereganatu behar direla. Horrexegatik, gomendatu behar dugu transferentzia prozesuarekin batera ez dela AGLOZek eta ZBLZk zentzu horretan burutzen duten eginkizuna murriztu behar; aitzitik, irmotasunez hura indartzearen alde egin behar da, bai maila materialean bai eskumenei dagokienez.
  - **ETAko presoekiko erabili den espetxe politika**, bai legeak ezartzerakoan bai haiek interpretatu eta aplikatzerakoan, terrorismoaren aurkako borroka erabaki eta baldintzatu du azken hamarkadetan. Gure aburuz, ETAk esplizituki eta behin betiko bere jardura kriminala utzi izanak ahalbidetzen du, erakunde honek beti aholkatu duenez, **birgizarteratze irizpideetatik, haren presoek zigorrak betetzeko araubide orokorra aplikatu** ahal

izateko interpretatzea legea. Beraz, berretsi behar dugu komenigarria dela espetxe politika zentzu horretan aldatzea, Euskadiko edo gure autonomia erkidegotik gertuko kartzeletara aldatzeari, baimenen aplikazioari, baldintzapeko askatasunei, espetxe onuren zenbaketari edo gaixotasun larri eta sendaezinak pairatzen dituztenak kartzelatik ateratzeari dagokienez.

- Erakunde honen ustez, **Arabako eta Langraiz Okako espetxeek autobus garelekuak izan behar lituzketela Gasteiz hiriri lotzeko.**
  - o Irizpide orokor gisa, gure ustez kontuan izan behar da, poliziak daramatzanean alde batera utzita, espetxe batean bertaratzeko agindua hartzen duten pertsonak ez dutela harako garraioa behar euren interes partikularra asetzeko, ez baitoaz ez askatasunez ez zerbitzu bat jasotzera: agindu hertsatzaile baten ondorioz egin behar dute, eta hura urratzea delitua izan daiteke; behar hori administrazioak ezartzen die legeak ematen dizkion zigor-betearazpeneko eginkizunak betez.
  - o Espetxeari buruzko eskuduntza oraindik transferitu ez bada ere, euskal administrazioek laguntza eman behar dute betearazpen horren baldintzek birgizarteratzeko xedeak erraz ditzaten, xede horiek Konstituzioak emandakoak izanda. Ildo horretan sartzen dira baimenak, lanerako eta terapiarako irteerak, aldian-aldian aurkeztu beharraren mendeko askatasun egoerak, senideen eta gizarte ekimeneko erakundeen bisitak, eta, oro har, internoek, bai familia eremuan, bai gizartean eta lanean, kanpotik birgizarteratzen –edo espetxeak eragiten duen desgizarteratzea arintzen– lagundu behar duen laguntzarekin kontaktua izatera zuzendutako jarduera guztiak. Horrek guztiak garraio premiak sortzen ditu eta, herri-botereen jarduketa batetik –zigor-betearazpena– sortzen diren eta legeak hari ematen dion xedeari –presoen birgizarteratzea– erantzuten dioten heinean, zerbitzu publiko eraginkor baten bidez erantzun behar zaie.